

ιστορία, αν κείνοι πού το κάμνανε δὲ σταθοῦνε μὲ τὸ ντουφέκι, νὰ ποῦμε, στὸ χέρι νὰ φωνάζουν: «Προσέχτε, γιατί δὼ εἶμαστέ!»

*

ΝΑ ἔβριαν ὠστόσο ὅλες κείνες οἱ χιλιάδες λαὸς πού μαζωχτήκανε στὸ Πολύγωνο τί θέλουνε καὶ τί ζητᾶνε; Λαϊκὴ ἐξέγερση. Πολυκαλά. Μὰ γιὰ τί πρῶτα ἐξέγερση; Διαβάσαμε τὸ λόγο ποῦδ' ἔλεγε ὁ κ. Παπαφώτης στὸ συλλαλητήριο, διαβάσαμε καὶ τὸ ψήφισμα. Καὶ τὰ δύο πέρα πέρα στὴν καθαρεύουσα γραμμένα καὶ τὰ καλομελετήσαμε καὶ ἰδρώσαμε ὅσο νὰν τὰ νιώσουμε.

Ἄλοιμοι! Ἐπαναστάστ' μὲ Καθαρεύουσα! Ἄξιζε νὰ γίνεαι αὐτὸ τὸ παράξενο σὸ καφορμαϊκόν.

Καὶ μήπως στὴν Ἀθήνα μοναχά; Σ' ὅλες τίς ἐπαρχίες τὰ ἴδια. Μόνον οἱ Ἐπαρχίτες γράφανε τίς προάλλες τὸ ψήφισμά τους σὲ ζωντανὴ γλώσσα, μὰ τὸ ψήφισμα τῆς γράφει ὁ δημοσιογράφος Στ. Σταματίου πού δὲν καρτεροῦσε νὰ βγοῦν οἱ ἐξισωματικοὶ στὸ Γουδί γιὰ νὰ παναστατήσῃ.

*

ΕΠΙΠΛΑΣΤΑΤΗΣ κι ὁ Μιστριώτης, ἀφοῦ καὶ ἡ ἀφεντιά του πῆγε εἰς Δευτέρα στὸ Πολύγωνο. Ἐπαναστάτης κι ὁ Καζάκης. Ἐπαναστάτης κι ὁ δεινὸς δάσκαλος κι ὁ τᾶς βουλευτής. Μὰ ἀφοῦ ὄλοι αὐτοὶ οἱ κύριοι ἐπαναστατοῦν, ἐναντίον ποιανοῦ ἐμῆς οἱ ἄλλοι ἐπαναστατοῦμε;

Ὅλοι, βλέπετε, σήμερον πέρα πέρα, καλοὶ κακοί, ζητοῦν τὴν ἐπανάστασιν. Κ' ἔτσι πιά ἡ ἐπανάστασις παύει νὰναι ἐπανάστασις ξαναγεννημοῦ, καθὼς τὴ λένε, καὶ γίνεται ἐπανάστασις «μετανωμοῦ», καθὼς καὶ εἶναι. Σῶνε μοναχὰ ὁ μετανωμὸς μας νὰναι ἀληθινὸς καὶ νὰ μὴν ξεθυμᾶν γρήγορα.

*

ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ τῆς Δευτέρας χαρίζεαι κ' ἕνα παραγράφου, τόσο δὲ, γιὰ τὴν παιδείαν.

«Διαιμερτίζεται, λέει, κατὰ τῆς σημερινῆς τῆς πολιτείας ἀδιαφορία: περὶ μερφώσεως κλήρου καὶ πρακτικώτερας δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τῶν δύο τούτων ἰσχυροτάτων παραγόντων τοῦ προδιδασμοῦ (!!) τοῦ ἀτόμου».

Ἀφοῦ παραδίδεται κείνος πού σὺνταξε τὸ ψήφισμα τὴν παιδείαν μας γιὰ ἕνα ἀπὸ τοὺς δύο ἰσχυροτάτους παράγοντες κτλ., ἔπρεπε νὰ ἐπιμείνει περισσότερο σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ νὰν τοῦ δώσει τὴν πρώτη πρώτη θέση στὸ ψήφισμα.

Ἔτσι πού τὸ παραρτήσανε τὸ παραγράφου αὐτό, ἀνάμεσα στίς φυλακὲς καὶ στὴν τοκογλυφία ἰδὸ παραπάνω παραγράφου μιλάει γιὰ τίς φυλακὲς καὶ ὁ παρακάτω γιὰ τὴν τοκογλυφία) δεῖχοντες πὼς δὲ δίνουνε κριμὰ μεγάλη σημασία στὸ ζήτημα τῆς παιδείας, μὰ πὼς τὸ βάλανε καὶ αὐτὸ, ἔτσι γιὰ νὰ δειξοῦν πὼς δὲν ξεχάσανε τίποτα.

Ἡ δική μας ἡ γνώμη εἶναι, καὶ τὴ φωνάζουμε, πὼς ὅσο δὲν ἀλλάξει αὐτὸ τὸ περίφημον ἐκτακτὸ σύστημα, καὶ

τώρα πιά, μήτε καλοσύνη. Πόσο ἄμορφα περάσανε οἱ μῆνες πού δὲν εἴτανε ἐδῶ! Καὶ πόσο γλήγορα! Ὀϊμέ! Ὀϊμέ! φοβοῦμαι, θὰ μοῦ τὸν πάρει πάλι!

Τρόμαξε. Ὁ Ὀρέστης γώρα σκύφτει καὶ τῆς μιλεῖ. Πόσο εἶναι χλωμός! Πόσο εἶναι χλωμός! Ἐκείνη τὸν κυτᾶζει, δαγκώνει τὰ χεῖλιά της, λέει μιά λέξη κ' ὕστερα πάλι σωπαίνει καὶ χαμογελά. Ἐάφνου θάρρησε ἡ Χρυσούλα πὼς μιλοῦσανε γι' αὐτὴ. Θέλανε νὰ τὴ σκοτώσουνε. Καὶ κρυφομιλοῦσανε. Πὼς νὰ τὴ σκοτώσουν; — Μὲ τὸ μαχαίρι, ἔλεγε ἡ Νόρα. — Μὲ τὴν ἀγάπη, ἔλεγε ὁ Ὀρέστης, πὼς σκληρὸς καὶ ἀνήλεος. Μὲ τὴν ἀγάπη. Καὶ δὲ συμφωνοῦσανε.

— Φοβοῦμαι! Φοβοῦμαι!

Μαζεύτηκε στὸν τοῖχο καὶ ὁ Γοργίας τῆς πῆρε τὸ χέρι κ' ἤθελε νὰ τὴν παρηγορήσῃ καὶ δὲν ἔφερε τί νὰ πει.

— Σῶπα... σῶπα, Χρυσούλα. Δὲ βλέπεις πὼς κυτᾶζονται ὅταν ἔχτροι;

Τὰ χεῖλιά της τὸ λέγανε, μὰ τὰ μάτια τοῦ Γοργία θωροῦσανε πεισματάρικα καὶ μὲ κάποια δυσκολοξεδιάλυτη εὐχαρίστηση κάποιες εἰκόνας. Ναι, ναι, εἶναι ὁ Οἰδίποδας ὁ ἄμορφος λεβέντης μὲ τὸ κόκκινο αἵματωμένο κιντάρου πού ξεκίνησε νὰ κατα

χίλιες ἐπανάστασις νὰ γίνοντε δὲ θὰ μποροῦσανε νὰ μὰς ἀλλάξουν.

*

ΩΣΤΟΣΟ ὁ κ. Εὐταξίας, λένε, κάτι λογαριάζει νὰ κάνει. Θὰ καταργήσῃ δηλ. τὰ Σκολαρχεῖα καὶ θὰ κάμει Γυμνάσια μὲ περισσότερες τάξεις καὶ Ἡμεγεγυμνάσια ἢ Λύκεια μὲ λιγότερες. Ἔτσι θὰ λιγοστεῖσαν οἱ δασκάλοι καὶ θὰ γίνεαι ἀρκετὴ οἰκονομία στὰ ἔξοδα.

Αὐτὸ, θαρροῦμε, λέγεται οἰκονομικὴ μεταρρύθμιση— μὰ κάπια ἀλλήνη μεταρρύθμιση πὼς βαθιά καὶ πὼς σοβαρὴ ἀποζητᾶται σήμερον ἡ Παιδεία μας. Κι ἂν ἀντί νᾶναι Ἰγποργὸς τῆς Παιδείας ὁ κ. Π. Ζαῖμης, εἴτανε ὁ κ. Παναγιωτόπουλος, θὰ τὴν ἐνωθε αὐτὴ τὴ μεταρρύθμιση, ἴσως καὶ θὰ τὴν πιτύχαινε.

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ

Ψηλά στὰ γαλανόλευκα
τοῦ οὐρανοῦ παλάτια
μ' ἀνέβασαν, ἀγάπη μου,
τὰ δύο σου μαῦρα μάτια.

Μ' ἐφῆραν στὸν ἀφάνταστο
τῆς εὐτυχίας θρόνον
τὰ βελουδένια μάτια σου
μὲ μιά ματιὰ τους μόνο.

Ἀθήνα.

ΛΙΑΙΚΑ ΑΘ. ΜΠΙΕΤΣΙΚΑ

ΣΥΣΤΑΙΝΟΥΜΕ

τὸ Βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Λουκά Γ. Χατζηλουκά (Ἀθήνα—δδὸς Σταδίου 34). Ἀγοράζει βιβλία καὶ βιβλιοθήκας κ' εἶναι τὸ ἀρχαιότερον στὸ εἶδος του. Ἰδρύθηκε στὰ 1889 κ' ἐκδίδει ταχτικὰ κάθε χρονιά καταλόγους, πού τοὺς στέλνει χάρματα σ' ὅποιον τοὺς ζητήσει.

ὑπὸ τὴν Ὑψηλὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ καὶ ΕΜΠΟΡΙΚΗ

Ἐν Ἀθήναις (Πλατεία Κένιγγος)

Ἐγκειρισμένη διὰ τοῦ ἀπὸ 29 Ἰουλίου 1894

Β. Δ. Σχολαὶ τεχνικῶν σπουδῶν ἀνώτεροι:

ΕΜΠΟΡΙΚΗ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ, ΓΕΩΡΓΙΚΗ,

ΜΗΧΑΝΟΥΡΓΙΚΗ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Φοιτηταὶ διαιτησ.

Ἐνταρξίς μαθημάτων τῆς 15 Σεπτεμβρίου.

Πρόγραμμα ἀποστέλλεται δωρεάν.

Γίνονται δεκταὶ μαθηταί.

ΦΥΛΛΑΔΕΣ

ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ^{*)}

ΙΕ'

ΣΤΟΝ ΓΚΡΕΜΝΟ

— Νὰ σᾶς τὰ πῶ λοιπὸν, παιδιὰ μου, μιά καὶ καλὴ (ἄρχισε ὁ γέρονς) στὸν τόπο μου οἱ δικοὶ μας σηκώθηκαν καὶ δὲ σηκώθηκαν. Ἐκαμαν τὴ δουλειὰ τους μισή. Αὐτὲς οἱ μισὲς οἱ δουλειᾶς εἴταν πού μὰς ἀφάνησαν τότες.

Εἶμουν δέκα μὲνὸ νοικοκύρης, κ' ἡ Χριστίνα μου εἶχε στὴν ἀγκαλιά της τὸ πρῶτο της, ἀχ, καὶ τὸ στερνὸ της! Μήτε χωράφι εἶχαμε μήτ' ἀμπέλι. Σερμαγιά μας εἴταν ἡ βαρκοῦλα μου καὶ τὰ δίχτυα μου. Πρὶν ἄκουμα νὰ λευτερωθῇ ἡ Χριστίνα πέρασαν καὶ ἀπὸ τὸ χωριὸ μας καὶ μάζευαν οἱ δικοὶ μας ἔπι μποροῦσαν. Ἐδινε ὁ καθένας ἔπι εἶχε. Ἐμεῖς δὲν εἶχαμε τίποτις ἄλλο νὰ δώσουμε, ἔδωσα λοιπὸν τὴ βάρκα μου, κ' ἔμεινα μὲ τὰ δίχτυα, καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς ἴρθε ἡ ὄρα μας καὶ θὰ δοῦμε καὶ μεῖς ἄσπρη μέρα. Τὴ βλέπαμε τὴ βαρκοῦλα ὅταν ἔφευγε δεμένη πίσω ἀπὸ μιά γολέττα, καὶ τῆς φωνάζαμε «στὸ καλό». Ἐπιασαν τόπο οἱ γολέττες ἐκείνες, τὸ ξέρω. Μὰ τί κατάλαβες πού βρεθήκαμε ἔρμοι καὶ μοναχοὶ ὅταν πλάκωσε τὸ κακὸ ἀπὸ τὴν Ἀνατολή! Τὰ ἴδια τῆς Χίος, μόνο κάτι μικρότερα.

Πῆραμε ὄλοι μας τὰ βουνά. Εἴτανε νύχτα, καὶ τρέχανε ὁ λυσοασμένοι κατόπι μας. Μὰ μεῖς ξέραμε τὰ κατατόπια, καὶ αὐτοὶ δὲν τᾶξεραν. Κ' ἔτσι γλύτωσαν πολλοὶ, ἀν καὶ τὸ χωριὸ μας ρημάχτηκε. Μὰ ἐγὼ τέτοια τύχη δὲν εἶχα. Ὅτι περάσαμε ἀπὸ κάτι σπαρτὰ σκύδοντας καὶ πῆραμε τὸ βουνὸ, ἄρχισε νὰ κλαίη τὸ μωρὸ στὴν ἀγκαλιά της Χριστίνας! Τί νὰ κάμουμε τώρα! Βύξαξέ το, τῆς φωνάζω. Τοῦ κάκου, δὲ σῶπαινε τὸ μωρὸ!—Φράξε τὸ στόμα του, σφίξε τὸ στὴν ἀγκαλιά σου, γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ χαθήκαμε! Πάλι τοῦ κάκου! Τὸ παιδί ὄλο τσίριζε.

— Αἰ, νὰ σοῦ πῶ, Χριστίνα, τῆς κάνω τότες, ἄλλον τρόπο δὲν ἔχει. Ἡ αὐτὸ θὰ πάη, ἡ ὄλοι μας. Κάμα τὸ σταυρὸ σου, καὶ πέτα το στὸν γκρεμνὸ! Γλήγορα γιὰ τὴν πλάκωσαν! Νὰ, γύρισε νὰ τοὺς εἶχε ἐκεῖ κάτω. Σφίξε τὰ δόντια σου, καὶ στὸν γκρεμνὸ.

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ 352 φύλλο.

χτήσει τὴ ζωὴ... Καὶ εἶναι ἡ Σφίγγα πού στέκεται στὰ στενορύμια τῆς νιότης—ὦ! γιὰ τὴν νᾶναι τόσο ἄμορφη! γιὰ τὴν νᾶναι τόσο ἄμορφη!—κι ἄλλοι του πού θὰ τὴ συναντήσῃ, καὶ ἄλλοι του πού δὲ θὰ μποροῦσε νὰ λύσει τὸ σφιχτοτυλιγμένο μυστήριον τῆς ζώης της καὶ νὰ κυριαρχήσῃ τὴν ἀνυπόταχτη ὁρμὴ τῶν λαγώνων της.

— ὦ! πὼς τὸν κυτᾶζει! πὼς τὸν κυτᾶζει! φώναξε τὴν ἡ Χρυσούλα τρομαγμένη.

— Ναι, ναι, εἶναι ὁ ἄμορφος λεβέντης κ' εἶναι κ' ἡ Γυναικία καὶ στέκεται ἀνάμεσά τους τὸ φριχτὸ Μυστήριον τῆς Σάρκας.

— Πὼς τὸν κυτᾶζει! πὼς τὸν κυτᾶζει!

Ἐλεγε τώρα καὶ ὁ Γοργίας καὶ τὴν ψυχὴ του τυραννοῦσανε παράξενες ἀνατοχίλεις. (ὦ! θάτανε ἀπὸ τίς γυναῖκες ἐκείνες πού ἂν μείνεις μόνος μαζί μὲ μιά ἀπ' αὐτὲς κ' εἶναι δωμάτιον μικρὸ καὶ κατεβασμένον οἱ κουρτίνες καὶ ἀπλωσὶ ἀπάνω σου τὰ μπράτσα της τὰ χλωμά καὶ δυνατὰ—ὦ! πὼς τρίζουνε τὰ δύστυχα κορμάκια τῶν παρὰ πολὺ ἄγουρων ἐφήβων, μέσα σὲ τίτοιες ἀγκαλιές!—θὰ σὲ περιχύνε ἕνας φόβος τρελὸς καὶ ἔκτρες νὰ παραμερίσεις τίς κουρτίνες καὶ ν' ἀνοιχθῇ τὸ παράθυρον τρέμοντας μὴ σὲ προφτάσῃ καὶ ἰσχυρὸς στὸ δρόμον

νὰ φωνάζεις: Βοήθεια! μὲ πνίγουνε! μὲ πνίγουνε!)

Ὁ Ὀρέστης ἔσκυψε πὼς χλωμός τώρα καὶ τῆς ξαναφίλησε τὸ χέρι. Κ' ἐκείνη γρήγορα-γρήγορα, χωρὶς οὔτε κἂν νὰ καταδεχτῆ νὰ στραφῆ σὲ κάποιον πρᾶμα πού δίπλα της ἀναστένανε καὶ πονοῦσε καὶ τὸ λέγανε Χρυσούλα, ἀνέβηκε στὸ αὐτοκίνητό της καὶ τὸ φροῦ φροῦ ἀνάβησε πάλι χαρούμενον καὶ πεταχτὸ γύρω στὰ πόδια της κ' ἔπειτα πάλι σῶπασε—ἀγκαλιάζοντας τα.

Τὰ γυαλινὰ μόνον μάτια τοῦ αὐτοκινήτου τὴν ὄρα πού στρεφότανε νὰ φύγει, κυτᾶσανε ἄγρια τὴ Χρυσούλα καὶ τῆς φάνηκε ξάφνου πὼς ἡ μηχανὴ αὐτὴ κ' ἡ Νόρα μαζί, ἀπετελοῦσανε ἕνα ὄντο ζωτικὸ καὶ κακούργο, ἕνα μεγάλον πού ξεκίνησε κ' ἴρθε ἀπὸ τὰ βάθη τῶν καιρῶν ἀχόρταγο νὰ ξεριζώσει σωρὸς τὰ τρυφερά, δλάνθιστα δεντράκια καὶ τὴν καταπράσινη ἐλπίδα τῶν ἀνυποψίαστων κάμπων.

Ἐφυγε μουγκρίζοντας—καὶ τ' ἔκουσε ἡ Χρυσούλα νὰ φοβερίζε πὼς θὰ ξεκάρθει πάλι καὶ δὲ θὰ τὸ γλυτώσει καὶ μ' ἕνα κίνημά του θὰ τῆς τσάκιζε, ὅταν κοτσάνη λουλουδιῶν, μέσ' στὴ μέση τὸ κορμί.

Ὀῦ! Ὀῦ! Ὀῦ! Ἐγὼ μὰ πὼς στερεὴ ἀπὸ σένα καὶ πὼς δυνατὴ καὶ θὰ σοῦ σπᾶσω τὴ ζωὴ καὶ θὰ

Πέτα το, σου λέω, πέτα το, στον γκρεμό, στον γκρεμό, γλήγορα κ' έρχονται, να τους!

Αυτή, που ως τώρα μισογόγγυζε καθώς έτρεχε, εξαφνα βγάξε: μια φωνή που άντηλάλησε τὸ βουνό. Δὲ βάσταξε πολὺ ἡ φωνή. Γυρίζω νὰ δῶ, κι ἄλλο δὲ βλέπω παρὰ τὸν γκρεμό! Τί ἔκαμα τότες, δὲν ξέρω· πρέπει νάπεσα κάτω ξερός· πρέπει νάμεινα ἐκεῖ πολλὴν ὥρα στὰ σκοτεινά. Σὰν ἦρθα στὸ νοῦ μου, τρομερὴ ἡσυχία σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος! Τὸ μεγάλο τὸ κακὸ εἶταν τώρα κατὰ τὸ χωριό. Ἀπὸ κει ἔβγαλαν οἱ φλόγες, ἀπὸ κει ἤρχονταν τὰ μουγκρητὰ τῶν θεριῶν. Κάθισα νὰ συλλογισθῶ ἂν εἶταν ἀλήθεια, ἂν ὄνειρευόμουν, ἂν εἶμουν τρελλός. Φώναξα τὴ Χριστίνα, τὴν ξαναφώναξα. Τοῦ κάκου, εἶταν ἀλήθεια! Γκρεμίστηκε ἡ Χριστίνα μὲ τὸ μωρό. Νά τοις ὁ γκρεμνός! Νά τοις τὸ βράβρο! Τί νὰ κάμω τώρα! Ἰσως εἴ, ἡ Χριστίνα, ἰσως δὲν ἔπαθε τίποτις, ἰσως λιγοθύμησε· ἄς κάμω πῶς καταβαίνω, νὰ δῶ, νὰ τὴν εἶρω, νὰ ζήσω ἢ νάπεθάνω μαζί της.

Καὶ κει ποῦ ἔκαμνα νὰ κατέβω,—μπάμ! καὶ σφυρίζει ἕνα βόλι στ' αὐτόμου. Αὐτὸ τὸ βόλι μ' ἔκαμε ξῶ φρενῶν γέννηκα στ' ἀλήθεια τρελλός. Εἶχα μαζί μου μιὰ πιστόλα κ' ἕνα μαχαίρι. Ἀδειάζω τὴν πιστόλα μὲ χίλιες κατάρες, καὶ τρέχω μὲ τὸ μαχαίρι καταπάνω στὸ κορμὶ ποῦ μισόβλεπα κατὰ τὸ μέρος ὅπουθε ἦρθε ἡ τουφεκιά. Ὡσπου νὰ πάγω κοντὰ του, αὐτὸς εξαπλώθηκε. Ὡς τόσο οἱ τουφεκίες πρέπει νάφεραν κι ἄλλους κοντὰ μου, γιατί ἀκούγα ἀντρίκιες κουδέντες γύρω. Τί νὰ κάμω δὲν ἤξερα. Εἶπα, ἄς κρυφτῶ σὲ κανένα δέντρο ἀπάνω. Σκάλωσα λοιπὸ σὲ μιὰν ἀγλαδιά καὶ κρύφτηκα. Πῶς νὰ φύγω μονάχος μου, χωρὶς τὴ Χριστίνα! Πρέπει νὰ τὴ βρῶ, ἔλεγα, καὶ θὰ τὴ βρῶ. Κάπου θὰ κοίτεται λιγοθυμημένη. Μιὰ νὰ γλυκοφέξῃ καὶ θὰ τὴ βρῶ.

Τρομερὴ κι ἀτέλειωτη νύχτα! Κάθουμον ἀνάμεσα στ' ἀγλαδοκλαδά, καὶ τοὺς ἔδλεπα καὶ περνούσανε δυὸ δυὸ καὶ τρεῖς τρεῖς, πότε τούρκοι, πότε δικοὶ μας. Ὅλες τίς κατάρες κι ὅλες τίς προσευκὲς τίς ἀκούσα κείνη τὴ νύχτα. Κατάντησα σὰ μεθυμένος. Φάντασμα θαρροῦσα πῶς εἶμουνα. Δὲν τὸ πιστεύα πῶς εἶμουν ἐγὼ, πῶς ἔπαθα τίποτις.

Πήδηξα κάτω ἔμια γλυκοφέξε. Ψυχὴ πικρὴ τώρα τριγύρω. Μήτ' ἀπὸ τὸ χωριὸ δὲν ἤρχονταν κανένα βουητό, καθὼς τὴ νύχτα. Ἄρχιζαν καὶ κελαϊδοῦσαν τὰ πουλιὰ σὰ νὰ μὴν ἔτρεξε τίποτις. Πήγα πρὸς τὸν γκρεμό. Σὰν τὸ γίδι κατέβηκα. Καταβαίνοντας

κατὰζω δυὸ ἀσπριδερά πράματα κάτω κάτω. Μοῦ ἦρθε ζάλη, καὶ θάπεφτα δίχως ἄλλο, μόνο ποῦ πιάστηκα ἀπ' ἕν' ἀγριόκλαδο. Σιγὰ σιγὰ φτάνω κάτω, μὲ χέρια ματωμένα, φορέματα ξεσκισμένα, καρδιά μαύρη καὶ σκοτεινὴ. Δὲν τὸ πιστεύα πῶς εἶταν ἡ Χριστίνα ἐκείνη, μὲ τὸ μικρὸ τῆς σφιγμένο ἀκόμα στὴν ἀγκαλιά της. Ἄ δὲν εἶταν ἀπὸ τὰ ρούχα της, ἂ δὲν εἶταν ἀπὸ τὸ σφιγμένο μικρὸ, ποῦ νὰ φανταστῶ πῶς ἔματοκυλισμένος ἐκεῖνος κι ὁ χωματιασμένος ὁ βῶλος εἶταν—ἡ γυναικοῦλα μου!

Καιρὸ δὲν εἶχα γιὰ κλάψες καὶ γιὰ μυρολόγια. Πέτρα μ' ἔκαμε ἡ νύχτα ποῦ πέρασα. Ὁ Θεὸς μὲ λυπήθηκε καὶ βρέθηκε ἕνας λάκκος κοντὰ μου. Τόνη μεγάλωσα μ' ἕτι κοῦτσουρα βρήκα. Καὶ σὰν τάθαφα τὰκριθὰ μου καὶ τὰ σκέπασα μὲ χῶμα καὶ μὲ πετράδια, καὶ κατρακύλισα ἀπάνω ἀπάνω κ' ἕνα μεγάλο λιθάρι, καὶ χάραξα σταυρὸ μ' ἕνα κεραμίδι, πήρα τὰ κλαμμένα μάτια μου κ' ἔφυγα κατὰ τὸ βουνό. Παρακαλοῦσα ν' ἀνταμῶσω ἕναν τους μπροστὰ μου, νὰ δώσω καὶ νὰ πάρω μιὰ μαχαίρι, καὶ νὰ γλύτώσω.»

Ἐδῶ τὸν πήραν τὸ γέρο τὰ δάκρια. Δὲν μπόρεσε νὰ πάῃ ἐμπρός. Δὲν μπορούσαμε κ' ἐμεῖς πιὰ ν' ἀκοῦμε. Ἀμίλητοι ὄλοι μας, σὰ νὰ κοιτότανε λείψανο μπρὸς μας. Ὅσο γιὰ μένα, ἀνεμοζάλη τὸν πήρε τὸ νοῦ μου. . . Σὰ φέματα μοῦ φαίνονταν πῶς ὁ γελαζόμενος ὁ γέρο Βασίλης εἶτανε τέτοιος ἥρωας. . . Τοὺς ἔμαθα τοὺς ἀληθινούς ἥρωισμούς του κατόπι, τίς ἔμαθα τίς παλικαρῖες του, σὰν πῆδηξε κι αὐτὸς σὲ καρδί. κ' ἔσπερνε τρόμο μὲ τοὺς συντρόφους του. . . Τί νὰ σοῦ τὰ λέγω αὐτὰ! Ἄνοιξε τὴν ἱστορία καὶ θὰ τὰ δῆς. Ἄς σοῦ πῶ μονάχα πῶς ἦρθε μετὰ χρόνια πολλὰ στὸν τόπο μας καραβοτακισμένος ὁ γέρο Βασίλης. Κι ἀπὸ τότες δὲν ξαναγύρισε στὴν πατρίδα του παρὰ μιὰ φορά, ποῦ πήγε καὶ ἔξωσε τὰ κόκκαλα τῆς γυναίκας καὶ τοῦ παιδιοῦ του, καὶ τῆθαλε στὸ κοιμητήρι, καὶ τοὺς ἔκαμε μνημόσυνο, καὶ γύρισε πάλι πίσω, γιατί δικὸ του δὲν μπόρεσε νὰ ξανάβρῃ κανένα.

ΣΗΜ. Ἀπὸ τὰ τέσσερα τὰ κεφάλαια ποῦ ἀκολουθοῦνε θὰ πάρουμε μονάχα μερικὰ ἀποσπάσματα. Τὰ μέρη ποῦ ἀφίνουμε, ὅσο κι ἂν εἶναι ὀρεχτικά, δὲ φαίνονται πολὺ χρειζόμενα.

15'

ΠΙΑΣΤΗΚΕ!

Κ' ἐκεῖ ποῦ καθοῦμαστε ὄλοι μας χολοσκασμένοι,

— Αἰ, φωνάζει ὁ Ἀγγελάκος. Τρέχα, γέρο Βασίλη, καὶ πιάστημε!

Ὅλοι γυρίζουμε ἀμέσως κατὰ τὴν ἀποτονιά, μερικὰ βήματα μακριὰ μας. Τὸ σημάδι στὰ χαλίκια εἶτανε πεσμένο, τὸ σκονὶ τευτωμένο. Καὶ στὴν ἄλλη τὴν ἄκρη, ὡς εἴκοσι ὄργυιες μὲς στὸ νερὸ, ξεπινάζονταν κάθε λίγο μεγάλη οὐρὰ καὶ χτυποῦσε τὰ κύματα.

Ἐρχοῦμε τίς πίκρες τῶν σφεριδιῶν καὶ σηκωνοῦμαστε στὸ ποδάρι. . . Πρῶτος ἔ γέρος ἔτρεξε καὶ πήρε τὸ σπάγο στὰ χέρια. Κι ἀρχινάει καὶ τραβάει κι ἀφίνει πάλι καλοῦμα, σὰν τεχνίτης θαλασσινός. Οἱ ἄλλοι καίταζαν καὶ δίνανε γνώμες καὶ συμβουλές, πότε ἀπὸ δῶ νὰ τραβᾷ, πότε ἀπὸ κει, νὰ μὴν τὸ φευγατίσῃ τὸ ψάρι. Σιγὰ σιγὰ ἀρχισε καὶ φαίνότανε στὸ γιάλδ μέσα. Ἀστραφε σὰν τ' ἀσήμι καὶ χυνότανε σὰ σαῖτα ἀπὸ τὴ μιὰ κι ἀπὸ τὴν ἄλλη, καθὼς τραβοῦσε ὁ γέρος. Δὲν ἀργησε νὰ βγῆ ἔξω. Ἦξερε καλὰ τὴν τέχνη του ὁ γέρος καὶ τὸ μισοφέφησε μὲ τὴν καλοῦμα. Κ' ἔτσι σὰν ἦρθε στὰ ριχὰ, δὲν εἶχε πιὰ δύναμη τὸ δύστυχο νὰ ξετιναχτῆ καὶ νὰ ξεκόψῃ. Εἶτανε μιὰ χαρὰ νὰ τὴ βλέπης σπαρταριστὴ στὰ χαλίκια ἀπάνω τὴ συναγρίδα ἐκείνη.

Ἐπρεπε νὰ χάσῃ τὴ ζωὴ του αὐτὸ τὸ ψάρι, νὰ μᾶς τὴ δώσῃ ἐμᾶς. Ἐλεγε καὶ γυρίζαμε ἀπὸ γιουρούσι σὰν ἀνεδαίναμε. . . . Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὴ μεγάλη τὴν καρδιά, σιμὰ στὴ βρύση, ἐκεῖ πηγαίνω ἀκόμα καὶ καθίζω κάποτε; καὶ ρωτῶ τίς πέτρες καὶ τὰ δέντρα ἂν τὸ θυμοῦνται τὸ φαγοπότι ἐκεῖνο! . . . Ποῖος δὲν τραγοῦδεγε ἐκείνη τὴ βραδινὴ! . . . Πῆγε νὰ βασιλέψῃ ἡ Πούλια, κι ἀκόμα γλέντιζαν κοπέλλες, ἀγόρια κι ἀντρόγυνα. Ὡς κι ὁ καημένος ὁ γέρο Βασίλης, σὰ νὰ μὴν εἶταν ἐκεῖνος ποῦ μᾶς δηγοῦνταν τὰ πάθια του στὴν ἀκρογιαλιά, ὡς καὶ κείνος ἔβγαλε τὸ μαντίλι καὶ χόρεψε, μὲ λουλούδι σάσπρο του κατσαρό. Ὡς κ' ἡ μακαρίτισσα ἡ γριά μου, ποῦ μήτε νὰ χαμογελάῃ δὲν πολυσυνήθιζε, σηκώθηκε στὸ χορὸ τὴ βραδιά ἐκείνη.

Γλυκοπετοῦσε ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὴ χαρὰ ποῦ τοὺς ἔδλεπα ὄλους καὶ χαίρουνταν, καὶ φύλαγα βαθὰ τοὺς κρυφούς μου τοὺς πόνους, τὸν πόνο τῆς Ἀευνῶς, καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ γέρου. . . Σὰ νὰ τοὺς γλύκαινε τοὺς πόνους ἐκείνους ἢ καλοτυχιά ποῦ ἔδλεπα γύρω μου, σὰ νὰ τὸν ἀγαποῦσα τώρα τὸν κόσμο μὲ τὰ δεινὰ του, τὸ πέλαιο αὐτὸ ποῦ σὲ δέρνουν τὰ κύματα, μὰ σὲ χαθεῖς κάποτε κι ὁ ἀφρός τους.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

τὴν κάμω χίλια κομμάτια καὶ θ' ἀπομείνει δικός μου, δικός μου. Οὐ! οὐ! οὐ! . . .

VII

Τὰ χεῖλια τοῦ Ὀρέστη τὴν ὥρα ποῦ γύριζε στὴ Χρυσούλα τρέμανε, καὶ τὰ γόνατά του τρέμανε, καὶ στὸ κατώφλι τῆς ψυχῆς του ὄλα τὰ ἐνοστιχὰ τῆς σάρκας, ξεπολυμένα τώρα ἀπὸ τὸ χαλίνωμα τοῦ ἀγανακτισμένου νοῦ, ποῦ τὰ κρατοῦσε πρῶτα σκλάβα, ὑψώνανε ἐλεύθερα καὶ δυνατὰ τὰ μπράτσα καὶ φωνάζανε νὰ τοὺς ἀνοίξῃ νὰ μποῦνε, γιατί ἄλλως θὰ σπάσουνε τὴν πόρτα.

Ἡ Χρυσούλα εἶχε σταθεῖ τώρα ὀρθια κι ἀκουμπισμένη στὸ μπράτσο τοῦ Γοργιά προσπάθησε νὰ χαμογελάσει. Τὰ χεῖλια τῆς σπαραχτήκανε ἀπὸ μιὰ τέτοια προσπάθεια καὶ δὲν εἶπε τίποτα, τίποτα.

Ὡ! νὰ μπορούσε νὰ τοῦ μιλῆσει ἡ Χρυσούλα, νὰ τότε παρηγορήσει, νὰ τοῦ πιάσει τὰ χέρια καὶ νὰ τὰ σφιξῇ ἀπάνω στὰ στήθια της καὶ νὰ τοῦ πεῖ:

— Ἀγάπη μου! Ἀγάπη μου! Μὴ στενοχωριέσαι γι' αὐτούς. Εἶσαι ψηλὸς ἐσύ κ' οἱ βρισιές τους καὶ τὰ λόγια τους δὲ σὲ φτάνουν. Κι ἂν εἶ-

ναι καὶ στενοχωριέσαι γιὰ μένα, μὴ στενοχωριέσαι γιὰ μένα, Ὀρέστη μου. Ἐγὼ δὲν πονῶ. Βλέπεις, ἐγὼ δὲν πονῶ. . . Πήγαινε ὅπου θεὸς, ἀγάπη μου. Ἐγὼ πηγαίνω σίτιι μας. Μέσα στὰ γόνατά μου θὰ σκύψω τὸ κεφάλι μου καὶ θὰ σὲ περιμένω. Ἐγὼ ἕνα μόνο θέλω. Ἐγὼ μιὰ χάρη μόνο σοῦ ζητῶ: νὰ μὴ μοῦ στενοχωριέσαι, ἀγάπη μου.

— Πάμε! Πάμε!

Ἐλεγε ὁ Γοργίας τρομαγμένος, νοιώθοντας κι αὐτὸς ἀπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν δυὸ νέων, μιὰ βρεκί, φοβέρα.

Κι ὁ Ὀρέστης μπῆκε λίγο μπροστὰ κει πολεμοῦσε νὰ ἡσυχάσει, νὰ συνεφέρει, νὰ ταχτοποιήσει τίς σκέψεις του—τὴν ἀπογοητεψὴ καὶ τὸ θυμὸ, τὴν ἐπιθυμία καὶ τ' ὄνειρο. Μὰ τ' ἀκροδάχτυλά του τρέμανε ἀπὸ τὸ ἄγγιγμα τῆς γυναίκας. Ὡ! τί δυνατὸ γιαντρικὸ ἀληθμονιὰς καὶ τί ζέσπασμα καὶ τί ξεφάντωμα μνηστηριακὸ τὸ κορμὶ τῆς Νόρας! Μόνο στὴν τρικυμία τῆς σάρκας, θὰ βρεῖ τὴ γαλήνη τοῦ νοῦ. Καὶ θὰ ρηχτεῖ ὄλος μὲ κλειστὰ τὰ μάτια, μὲ τὸ κεφάλι μπροστὰ,—ἔτσι ρήχνονται οἱ βουτηχτάδες στὴ θάλασσα,—γιὰ νὰ ξεχάσει...γιὰ νὰ ξεχάσει...

Μιὰ σιωπὴ ἀπὸ μολύβι βάραινε ἀπάνω ἀπὸ τὰ

κεφάλια τους καὶ δὲν μπορούσε πιὰ νὰ τὴ βαστάξει ὁ Ὀρέστης καὶ στάθηκε λίγο κ' εἶπε—ἔτσι γιὰ νὰ μιλῆσει, γιὰ νὰ γκρεμίσει ἀποπάνω ἀπὸ τὸ μέτωπό του τὸ βῆρος αὐτὸ τὸ ἀλαλητὸ:

— Γύρισε χτὲς ἀπὸ τὴ Βρετάνη ὅπου πέθανε ὁ ἄντρας της.

Κανένας δὲ μιλῆσει. Τὰ λόγια πέρασε, σὰν πέτρες σὲ πηγάδι βαθὶ κι ἀδειανό. Ἡ Χρυσούλα τρόμαξε ἀπὸ τὸν ἀντίκλα ποῦ κάμανε πέφτοντας μέσα της καὶ γιὰ νὰ μὴν τὴ δοῦνε πῶς τὴν πήρανε τὰ κλάματα, στράφηκε πίσω.

Πέρα μακριὰ εἶδε νὰ φαίνονται ἀκόμα οἱ σταυροὶ ποῦ προβαίναν ἀπὸ τὸ περιτείχισμα τοῦ νεκροταφείου, σὰ ν' ἀποκριμόντανε νὰ δοῦνε μήπως ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ δρόμου καμιά κηδεῖα.

Πάλι σιωπὴ. Ὡ! πῶς πηγαίνανε ἔτσι ἀγάγια ἀγάγια, σὰ νὰ κηδεύανε κανένα πολυαγαπημένο νεκρὸ! Ὡ! πῶς θῆθελε νὰ τρέξει ὁ Ὀρέστης, νὰ τρέξει, νὰ τρέξει! Ὡ! γιατί νὰ μὴ δεχτεῖ τὴν πρόσκληση τῆς Νόρας νὰ μπεῖ μαζί της στὸ αὐτοκίνητο. (Τὶ σημαίνει πῶς θῆμενε στους δρόμους ἡ Χρυσούλα;) Καὶ θῆθελε μέσα στὸ μεσῶφρο τὰ μάτια της νὰ στηλώνονται ἀπάνω του λαμπερὰ κι ἄτσα λένια, σὰ μάτια τίγρης ποῦ παρξομεύει. Ἐνας